

Vállalati innováció a 21. században

A 21. század a konceptuális kor, a „kreatív gazdaság” időszakára lesz. A vállalatok a kockázatos, de elengedhetetlen innováció nélkül nem tudnak talpon maradni. Ennek megvannak a maga szabályai. A következőkben egy innovációs modellt mutatunk be.

Tárgyszavak: gazdaságirányítás; fejlesztés; újdonságteremtés; innováció; vállalkozás.

A gazdaság bővítése és fejlesztése terén a leggyakrabban félreértett és bizonytalanul meghatározott fogalom az újdonságteremtés, az innováció, amely a gazdasági élet szakértői szerint bűvös tartalma miatt alkalmas a gazdaság irányzatainak hatékony módosítására; valójában azonban egyszerűen az értékteremtő munka érvényesítését, érvényesülését határozza meg. Ettől függetlenül hasznosnak tűnik tartalmának bővebb elemzése.

Vállalkozás régen és most

A vállalatirányítás nem szűkíthető le a vállalatvezetés szűk csoportjainak tevékenységére. A Nobel-díjas Yunus szerint tágabb értelemben *csaknem minden ember vállalkozó*, a háziasszony például a család gazdaságirányítója, sőt kisebb kölcsönök révén kisvállalkozásokat létesíthet. Bangladesben 1983-ban a Grameen Banktól 2 millió család összesen 2,5 milliárd USD hitelt vett fel a mezőgazdaságban működő kisvállalatok alapítására.

Vállalkozások létesítése mindenki számára lehetőség, előfeltétele és gyakorlata általánosan meghatározható, körülírható és megtanítható. A vállalkozás megindítása előtt azonban három dolgot végig kell gondolni:

- mivel akarnak foglalkozni, mit akarnak elérni; mindig tisztázzák magukban, hogy mi lesz a következő lépés,
- ne a várható megtérüléssel (annak bizonytalanságával) foglalkozzanak, hanem becsülik meg, hogy mekkora veszteséget tudnak elviselni; ne azon gyötrődjenek, hogy mire volna szükségük, hanem azt használják fel, ami rendelkezésükre áll,
- ne féljenek attól, hogy rosszul lépnek, egy kudarc nem a világ vége; újra kell kezdeni, több tapasztalattal; amit a kudarcból tanultak, az saját hasznukra válhat.

A fejlesztést tervező vállalkozás vezetőjétől, vezetésétől elvárható, hogy mérlegelje tudásszintjének korszerűségét; kockázatos, újdonságteremtő készségét; döntése-

ket hozó készségét, a bizonytalanságokkal szembeni rugalmas magatartását; továbbá ismerje a vállalkozásainak korábbi fejlődését és szakágazatának az adott időpontban elfoglalt helyzetét.

A 18. század a mezőgazdaság korszaka volt, amelyet a földbirtokosok irányítottak. A fejlesztés ekkor az intenzívebb munkára irányult, amely kevesebb munkaerőt igényelt. A 19. századot az iparosítás jellemezte, a hatalom a termelőeszközök tulajdonosainak kezében volt. A technológia fejlesztése a termelékenység növelését célozta. A 20. században az információ dominált, amelyben a tudás birtokosai kerekedtek felül, akik összegyűjtötték és feldolgozták az adatokat. A technológia fejlesztése a kisebb költségekre és a nagyobb termelékenységre fókuszált.

Egyesek szerint *most lépünk át az információ korából a koncepcionális korba* (egy olyan gazdasági és társadalmi rendszerbe, amelynek alapja a találékonyság, az empátia, az átfogó szemlélet), amelyben a hatalmat azok fogják birtokolni, akiknek eszméik, újszerű ötleteik vannak. A jövőt többváltozós, általában számos bizonytalanságot is magukban hordozó, de reálisnak tűnő kreatív fejlesztési irányzatok határozzák majd meg, amelyek kidolgozása fantáziadús, eredeti gondolkodású szellemiséget követel. Vajon készen állnak-e az emberek erre a korszakra?

Ennek megvilágítását szolgálja az a történet, mely szerint egy felmérés során egy általános iskola első osztályának minden tanulója művésznek tartotta magát, a harmadikosoknak csak harmada gondolkozott így, a hatodikosok közül csak ketten hárman jelentkeztek erre a kérdésre.

Újdonságteremtés; innováció

Az innováció legjellemzőbb megnyilvánulása az értékteremtő folyamatok különböző változatainak elemzése, továbbá a piac, illetve ennek módosítására, bizonyos esetekben az egész világra kiterjedő változtatására irányuló törekvés. Egyesek szerint ennek három lényeges irányzata figyelhető meg:

- *folyamatos innováció*; célja a piacok bővítése, a profit növelése, a hatékonyság javítása, a költségek csökkentése, további tartós érvényesülésük biztosítása; a műanyagiparban például ilyen lehet a különleges tulajdonságú típusok vegyszerállóságának 5%-os javítása vagy egyes műanyagok színválasztékának bővítése;
- *újdonságteremtő innováció*: célja a sikeres gyártmányok vagy szolgáltatások piaci helyzetének radikális bővítése; ilyen volt például az elektronikai iparban a szupertiszta CD-k/DVD-k gyártására alkalmas polikarbonátok bevezetése,
- *merőben új fejlesztés*; célja olyan gyártmányok és szolgáltatások kifejlesztése, amelyek megrendítik a piaci viszonyokat, a gyártók és fogyasztók magatartását, és számos területen korszerűtlennek ítélik a mai standardokat.

A műanyagipar minden ágazatában korszakváltozás várható, amelynek eredményei jelentős hatással lehetnek a fémek, a fa, az üveg alkalmazására. Az első műanyagok, például a bakelit megjelenése gyökeres változást nem okozott, mert felhasználása szűk területre korlátozódott. A XX században, különösen annak utolsó évtizede-

iben a merőben újonnan kifejlesztett, magas műszaki színvonalú műanyagok és műanyag gyártmányok viszont a hagyományos termékek tömegét szorítják ki.

A gyökeres változásokat eredményező, merőben új termékeket, új piacokat feltáró fejlesztőmunka általában csak hosszú idő alatt, jelentős eszmei és anyagi ráfordítással lehet eredményes. A sikereket a szerencse is befolyásolhatja, de kockázat nélkül erre ritkán nyílik alkalom.

A gazdaság megújítása új szabályokat követel

Hagyományos szemlélettel aligha remélhetők sikerek. Az meglévő tudást új elvek, ötletek megfogalmazásával, jövőképek kidolgozásával a „kreatív gazdaságban” (creative economy) lehet érvényesíteni. *A jövőt az újdonságok megálmodói határozzák meg.*

A gazdaság megújításának sikere a kapcsolatteremtés, az egyeztetés, az irányítás, az érdekeltség és a munka egységes szemléletének hatékonyságától függ; bizonytalanságot és kockázatvállalást hosszú távon mérlegelő, elviselő magatartást követel. A globalizáció a vállalatokat termelésük hatékonyságának javítására, áraik csökkentésére kényszeríti.

Az értékítélet egyeztetést igényel

Az újdonságteremtés végső célja olyan értékes termékek és szolgáltatások létrehozása, amelyek vonzóak a fogyasztók számára, értékesíthetők és nyereségesek. Az eredmény a felek (eladók és vásárlók) érdekeinek egybeesésétől függ.

Az „érték” meghatározásában nem mindegy, hogy valaki azt gyártóként vagy vásárlóként definiálja. A gyártó szempontja, hogy milyen gyakori a probléma, amelyet termékével megold, és hogy mennyire bonyolult a megoldás. Ha a megoldás fontos ugyan, de ritkán van rá szükség, egyszerű és olcsó megoldást választ, hogy költségei megtérüljenek. Ha a probléma nagyon gyakori, biztos piacra számíthat, ezért költségszebb és bonyolultabb megoldás mellett is dönthet. Természetesen itt is előnyösebb az egyszerűbb eljárás.

A vásárló értékítélete a termék tulajdonságaitól, összetettségétől, továbbá birtoklásának árától függ – egyszerűen attól, hogy megéri-e az árát.

A két fél számára ez a szemlélet feszültséget is okozhat. Ha a gyártó megoldása nem felel meg tökéletesen a célnak, a terméket nem fogják megvásárolni. Ha az elvárásoknak tökéletesen megfelel, de túl drága, akkor sem. El kell találni azt a kompromisszumot, amely mindkét fél számára elfogadható.

A dizájn szerepe

A piacot számos esetben az olcsó gyártmányok, illetve szolgáltatások túlkínálata jellemzi, külső, esztétikus jellemzőik színvonala azonban – a korábbiakéhoz viszo-

nyítva – az értékesítés esélyeit jelentősen befolyásolhatja. Vonatkozik ez még olyan egyszerű termékekre is, mint amilyen egy WC-kefe és egy szemetesvödör.

A vonzó, figyelmet felkeltő produktumok, legyen szó akár épületekről vagy járművekről, piacbővítő hatást eredményezhetnek, pl. az autógyártók számára ez márkájuk azonosítását feltételezi.

Az újdonságteremtés modellje

Hogyan lehet sikeres egy innováció? Induláskor számos szokatlan kérdést kell feltenni, meg kell kérdőjelezni a hagyományos ismereteket. Akcióba kell lépni, és az ezek nyomán szerzett tapasztalatokból és kudarcokból tanulni kell. Egy felmérésben vállalatok kiemelt csoportjának vezetőit megkérdezték, hogy jutalmazták-e a meghiúsult fejlesztésekben részt vevők munkáját. A válaszadók fele nemmel válaszolt, illetve olyan válasz is érkezett, mely szerint ez a megoldás általában rossz üzenet lenne a kollektíva számára. Viszont mások szerint a meghiúsult fejlesztés során értékes tapasztalatok szerezhetők, ezért a jutalmazás méltányolható. *A kudarcok elősegíthetik a sikeres megoldás megszületését.*

Egy innovációs modell lehetséges szakaszai: a fejlesztés céljainak megfogalmazása: kérdésekre adott feleletek értékelése és elemzése, az ötletek kipróbálása; tapasztalatszerzés; az ötlet értékelése.

Az első szakasz, a kérdésfeltevés, a fejlesztés céljának, indokának megválaszolása. A kérdések között gyakori a „mit is kell tenni?“, a „mi lenne ha?“, a „miért?“, a „jó úton járunk?“. Mindenekelőtt az elfogadott paradigmákat kell megkérdőjelezni. A kérdéseknek ki kell terjedni a gazdaságosságra is. A legtöbb terv ugyanis emiatt, a potenciális vásárlóval megszervezett első megbeszéléskor bukik meg.

A második szakaszban kísérleteket, próbákat kell végezni. Mielőtt elindul a projekt,

- fel kell tenni a kérdést, hogy mi az, amire igazán figyelni kell,
- nem kell még átgondolni a teljes projektet,
- gyorsan el kell kezdeni a próbákat azokkal az eszközökkel, amelyek a kezük ügyében vannak,
- ne szabad azt mondani, hogy „majd akkor kezdem a munkát, ha megkapom a pénzt”,
- ha már elkezdtek a próbákat, meg kell figyelni, milyen eredményekhez jutottak,
- ha meg vannak elégedve az eredményekkel, lépjenek tovább.

A harmadik szakasz a tapasztalatok megszerzése, a tanulás. Salvador Dali szerint lusta festő soha nem fog mesterművet alkotni. A próbák alatt szert kell tenni újabb készségekre és szakértelemre. Ennek hasznos eszköze a prototípusgyártás. A prototípus egy kézbe vehető darab, megérintható, alakítható, vizsgálható, tulajdonságai mérhetőek. Felismerhetők rajta a hibák, előre nem látható hiányosságok. A prototípus felkeltheti a kollegák érdeklődését, akik esetleg új ötleteikkel csatlakoznak a munkacsoporthoz.

Hasznos lehet egy korai érdeklődő, esetleges későbbi vásárló bevonása is ebben a szakaszban. Az érdeklődőnek különböző „alfajai” lehetnek: valamilyen megoldandó problémája van; ismeri a projektben megoldandó problémát; aktívan kutatja a probléma megoldását; már maga is megoldott hasonló problémát; hajlandó pénzt áldozni a probléma megoldására.

A negyedik szakaszban kiértékelik az innovációs modellt. Nem volt-e vakvágány. Tudni kell, mikor érdemes abbahagyni és másba kezdeni. Egy sikertelen projekt leállításához bátorság kell, amit célszerű jutalmazni, mert időt és pénzt takarítanak meg vele.

Következtetések

Az újdonságteremtés a vállalkozások fejlesztésének, növekedésének, fenntarthatóságának kockázatos, de elengedhetetlen feltétele. Új szerepet biztosíthat a piacon és jelentősen befolyásolhatja az iparfejlesztés irányzatait. A jövőképet megfogalmazó piaci feltételek közepette a hagyományos ismeretek és tapasztalatok elavultak, sikertelen jövőhöz vezethetnek. A korszerű bölcsességet az új vezetési stílus kialakítása; a korszerű eszközök és eljárások alkalmazása; a vállalkozásokat támogató ösztönző rendszerek kifejlesztése; az újdonságteremtés terén a kockázatkezelő magatartást elemző oktatás; a vállalatok innovációs portfóliójának sikerrel biztató meghatározása, a célok megvalósítása érdekében a fejlesztői tevékenység hatékony integrálása eredményezheti.

Összeállította: Pál Károlyné

Bachman, B. J.; Bozzone, St. O.: Managing Innovation = Plastics Engineering, 69. k. 3. sz. 2013. p. 12–15.

Röviden...

Szénszálas kompozitok reciklálása

A németországi MAI Carbon nevű klaszter (Augsburg) kutatásainak célja, hogy a kompozitokból a szénszálat tömegveszteség és tulajdonságromlás nélkül nyerje vissza. A 3 évre tervezett projektben a Siemens, az Audi és a BMW, a szénszálgyártó SGL Carbon, a speciális papírokat gyártó Neenah-Gessner, a berendezésgyártó Voith Composites, a Fraunhofer Institut für Bauphysik és a bifa Umweltinstitut vesz részt.

A műanyagmátrixot 200 °C-on, nyomás alatt vízzel és alkohollal kezelve tervezik eltávolítani, aminek során a szénszál változatlan formában visszamarad.

Az új eljárás az eddig használt pirolízis alternatívája lehet.

O. S.

KI (225475-0) 05.06.2013.